

KÁROLI RELOADED 2019

ÁRMAY-SZABÓ ÁDÁM

A Biblia régóta bestseller a nyugati világban. Egy hívő kereszténynek pedig tényleg nem fontos magyarázni, hogy miért olvasson Bibliát. Tehát most nem is az a kérdés, hogy miért a Biblia, hanem hogy miért ez a Biblia?

Már az a tény, hogy magyar nyelven is olvashatunk többféle fordítást, áldás a magyar bibliaolvasóknak. Időnként jó, ha megrögzött szófordulatok helyett egy olyan fordítással találkozunk, ami egy új módon mutat rá a szöveg jelentésére. Frissíti a mondanivalót, és olyan új dimenziókkal gazdagíthatja a bibliaismeretünket, amiket korábban nem vettünk észre. Ez a fordítás viszont azt mondja magáról, hogy közvetve és közvetlenül az első teljes magyar nyelvű fordításból ered, az 1590-es Vizsolyi Bibliából, ami majdnem 430 éve jelent meg. A kihívás viszont abban állt az alatt 10 év alatt, amíg a fordítás készült (2000–2010), hogy úgy őrizze meg a „Károli-ízt“, hogy közben ne legyen nehezen fogyasztható az 1908-as kiadás most már régiesnek ható nyelvtana és szófordulatai miatt. Miközben az idő halad, a nyelv folyamatosan változik. 1908-ban az akkori revízió annyira újszerű és modern nyelvezetű volt, hogy egyesek nem is tartották szentnek, és a közvélemény konzervatívabb része úgy fogadta, mint 100 évvel később az Egyszerű fordítást. Ma pedig vannak, akik ihletettebbnek tartják az 1908-as szövegváltozatot, mint bármelyik másikat, mert a költői nyelvezete és a megszokás miatt a szívükhöz ez került közel. A 2011-es újonnan revideált Károli (ÚRK) elkészítésénél nem csak a ma már tényleg nehezen olvasható Vizsolyi Bibliát és az 1908-as kiadást vették figyelembe, hanem számos egyéb szöveggel is összevetették, hogy a lehető legjobban fogyasztható Károli-feldolgozást adhassák a kezünkbe. Tehát nem csupán az 1908-as szöveg mai magyar helyesírás szerinti átírásáról szól, hanem a többszáz éves magyar protestáns szentírásszöveg esszenciáját tartalmazza ez a teljes fordítás, ami tekintetbe veszi az újabb tudományos eredményeket is.

Amikor ez a fordítás először napvilágot látott, 2011-ben, akkor nem tartalmazott vers és fejezetszámozásokat kívül csak bekezdéscímeket, és kizárólag az evangéliumok párhuzamos igehelyei voltak benne jelölve. Mondhatjuk úgy is, hogy a szöveg önmagáért beszélt. Ez a mostani 2019-es kiadás ennél sokkal több segítséget nyújt a Biblia olvasásához és a minél teljesebb megértéséhez. Először is a nyolc év alatt felhalmozódott visszajelzések alapján a hibák, elütések javításra kerültek. Ez nagyobb részben helyesírásról szólt, és kisebb részben teológiai pontosítás, amire talán a legjobb példa a Kolossé levél 1,15-ben van:

„aki képe a láthatatlan Istennek, és ő az egész teremtés elsőszülötte”.

Itt Jézus Krisztusról van szó, a Fiúról, aki ugyanúgy Isten, mint az Atya. A 2011-es szövegváltozat még úgy hozta, hogy *„aki képe a láthatatlan Istennek, és minden teremtmény előtt született”* – ami félreértésre adhat okot. Fontos, hogy itt nem csak minden teremtményről van szó, hanem az egész teremtésről. És Krisztus nem a teremtmények közül az első szülött, hanem az egész teremtés felett áll, hiszen ő az Isten képmása, aki-ben Isten teljessége lakik. Így folytatódik a szöveg: *„Mert benne teremtetett minden a mennyen és a földön, [...] Ő előbb volt mindennél, és minden őbenne áll fenn.”* (Kol 1,16–17) Tehát Jézus nem csupán részese a teremtésnek, és nem csak időben első, hanem aktív művelője is: az Alkotó maga. Az elterjedt magyar protestáns és katolikus fordításokhoz képest ez a mostani újonnan revideált Károli hozza a legpontosabban ezt a szakaszt.

És végül gyorsan fussuk át, hogy mivel több a 2019-es kiadás, mint a nyolc évvel ezelőtti. Ez már tartalmazza az 1908-as kiadás kereszthivatkozás-rendszerét, de nem igeversenként, hanem a lap alsó részén egy blokkban és már javított verzióban. Ez alatt jelenik meg egy időegyes, ami alapján azonnal láthatjuk a történelmi események és személyek, illetve a bibliai könyvek kronológiai sorrendjét. Ami egyrészt azt tudatosítja az olvasóban, hogy amit olvas nem mese, hanem a történelem része; másrészt segít kontextusba helyezni az éppen olvasottakat. Az oldal alsó felében találhatunk még lábjegyzeteket, amik segítenek megérteni a nehezebb kifejezéseket, illetve a fontosabb eltérő szövegváltozatokra hívják fel a figyelmet. Az oldal tetején nem csak azt látjuk, hogy éppen melyik könyvet olvassuk, hanem azt is, hogy milyen könyvek veszik ezt körül. Ezáltal könnyebben tud keresni benne az is, aki még járatlan a bibliai könyvek sorrendjét illetően. Minden könyv előtt egy rövid bevezetőt találunk, amiből gyorsan kiderül, hogy az adott könyv miről szól, kik a főszereplői és milyen a szöveg felépítése; illetve egy jellemző szakaszt is kapunk kóstolónak. Amikor pedig a bibliai szöveget olvasva a lélek/szellem szavaknál egy kis háromszöggel találkozunk az azt jelzi, hogy az eredeti nyelvekben a *ruah* (Ószövetségben), illetve a *pneuma* (Újszövetségben) áll, ami segítség lehet az eredeti nyelveket nem ismerők számára is, hogy elmélyülhessenek ebben a kérdésben is.

Két tulajdonságát szükséges még megemlítenünk ennek a szentíráskiadásnak. Az egyik, ahogy kezdődik: egyből megszólítja az olvasót és elmondja neki, hogy miért és hogyan olvassa a Bibliát. A másik pedig az, ahogyan végződik: egy vaskos függelékkel, ami témakörökre bontott bibliai kislexikont tartalmaz betűrendes mutatóval, olvasási terveket, különböző élethelyzetekre igeversgyűjteményeket, egyéb hasznos dolgokat és végül az üdvösség tervét, ami az Istenhez téréshez készít fel. A függelék után jól használható térképekkel zárul a kötet. Egy dolgot nem említettem még: az újonnan revideált Károli Biblia kívül is és belül is színes. Noha egy-egy színről beszélünk, amiből csak a külsőt választhatja ki a vásárló, mégis ezzel a plusz dimenzióval lehet elérni azt, hogy a kiadvány könnyen áttekinthető legyen és nem utolsó sorban feltudja hívni a figyelmet az Ószövetségben és az Újszövetségben is Isten közvetlen szavaira.

Tehát nem csak azoknak ajánlott, akik eddig még nem találkoztak ezzel a Károli Bibliával (vagy nem találkoztak még egyetlen Bibliával sem), hanem azoknak is, akik már ismerik, de most egy jobban használható, gazdagabb verziót szeretnének forgatni.